

példának egy kereket, amelynek sok küllője van. Minél messzebb van egy küllő adott pontja a tengelytől, annál messzebb van a többi küllőtől is; ahogy közeledik a küllő a tengelyhez, úgy közeledik a többi küllőhöz is, míg a tengelyben minden küllő egy lesz. Ha közelebb vagyunk Istenhez, közelebb vagyunk egymáshoz is. Istenben való otthonra találásunk feltétele, hogy testvéreinkkel is egyek legyünk. Ezért írja Szent János: „Ha szeretjük egymást, Isten bennünk lakik” (1Jn 4,12), míg „aki azt állítja: ‚Szeretem az Istent‘, de felebarátját gyűlöli, az hazug” (1 Jn 4,20).

Krisztus otthont adott nekünk Istenben. De megszűntünk-e ezáltal vándorok lenni? Nem. Vándorok vagyunk most is. De hogyan lehetünk egyszerre vándorok és otthonra találtak? Ez éppen a keresztény életforma sajátja, hogy mindig ellentétek feszültségében valósul meg. Szent Pál egy helyen egész litániára való ellentét-sorozatot állít elénk, mint amit az első keresztények a maguk egzisztenciájában megélték. Így ír:

vagyunk „mint ismeretlenek, mégis jól ismertek,
mint akiket halálra szántak, de mégis élnek,
mint megkínzottak, de belé nem haltak,
mint szomorúak, mégis mindig vidámak,
mint szűkölkedők, mégis sokakat gazdagítók,
mint akiknek semmijük sincs, mégis mindenük megvan”
(2Kor 6,9-10).

Ehhez a sorozathoz nyugodtan hozzátehetünk még egy láncszemet:
mint akik vándorok a földön, de otthonra találtak Istenben.

Mihályi Gilbert (Chicago)

A HIVŐ SZEREPE A HOMÍLIA HATÉKONYSÁGÁNAK ELŐMOZDÍTÁSÁBAN

Sok hívő úgy gondolja, hogy a II. vatikáni zsinat liturgikus reformja befejeződött. Igaz ugyan, hogy az Egyház liturgikus életének szabályait elkészítették és a liturgikus könyveket kinyomatták, de ez önmagában egyáltalán nem jelenti azt, hogy a liturgikus megújulás megtörtént. Ez igazában csak most kezdődik, ahogy a technikai reform befejeződött. Most vagyunk benne a megvalósítás folyamatában, és hátra van a finomítás és az elmélyítés mint állandó feladat.

Az egyik liturgikus cselekmény, amely sok figyelmet és gondot követel, a homília. A homília megújult, része a liturgiának, és az az érzésünk, hogy a legtöbb esetben még nem fejt ki azt a hatást, amit vártak tőle. Itt az Egyesült Államokban sok kifogás és panasz hangzik el ellene. Az egyik hívő azért kritizálja, mert hosszú, a másik meg azért, mert rövid. Van olyan, akinek túl magas, „beszél a fejünk felett”, míg azt is lehet hallani, hogy üres, „nem mond semmit”. Vannak hívők, akik az elvont hit prédikálását kívánják papjaiktól, míg

mások elvárják, hogy annak gyakorlati jelentését fejteggessék. Sokan erősen kikelnek, hogy a homília tele van egyéni nézettel, véleménnyel és felfogással, másoknak meg egyenesen az az igénye, hogy a homíliában az abortuszról, a nők papságáról és hasonló mai problémákról halljanak. A chicagói főegyház-megye hetilapja nemrégben levelesrovatában közölt egy levelet, amelyben az olvasó azt kérdezi, hogy a diakónusok homíliáját a plébános átnézi-e.

A homília problémája azonban nem kifejezetten helyi jellegű, a világegyház különböző részeiben ugyanaz a helyzet. Méltán állapította meg William Baum bíboros, a Katolikus Nevelésügyi Kongregáció Prefektusa, hogy a vatikáni zsinat minden tanítása ellenére a legtöbben még mindig nem értik meg, mi is valójában a homília.

A homília hatékonyságának előmozdításában a figyelem fokozottan fordul az igét hirdető pap felé. Nincs hiány itt az Egyesült Államokban vezérkönyvekben, tanfolyamokban, amelyek az előadói, hírközlési technika kifejlesztésére elméleti és gyakorlati útmutatást és kiképzést nyújtanak a lelkeskedő papságnak. A technikai jártasságon túl azonban a homíliázónak természetesen szüksége van arra is, hogy alaposan otthonos legyen a szent tudományokban, jól ismerje híveit, és az üdvösség meghirdetésében átszellanjon egyéni hit-meggyőződése, ami csak fokozza szavahihetőségét.

Nem is kell mondanı, mennyire elengedhetetlenül fontos mindent elkövetni, hogy a papság minél jobb igehirdetővé képződjék. De bármekkora is ez az igyekezet, ez önmagában, egyedül még nem eredményezi a homília hatékonyságának biztosítását. E sorok írója ugyanis egyoldalúnak tartja, hogy csak a papságra irányul a figyelem, mert a híveknek is van sajátos szerepük a homíliában, ezért erre is ki kell térni. E tanulmány éppen ennek vizsgálatát tűzi ki céljává.

I. A PAPSÁG ÉS A HÍVEK EGYÜTTES LITURGIKUS CSELEKMÉNYE A HOMÍLIA

1. A homília természetéből indulunk ki. Mivel a homília lényegében Isten Igéjének hirdetése mise közben, ezért a homília hírközlés, az Ő r ö m h í r m e g h i r d e t é s e . Már pedig a hírközlés nemcsak gondolatok és eszmék egyoldalú meghirdetése, hanem tudatos és célzatos közzétévése azért, hogy azt meghallgassák, megértsék, elfogadják. Vagyis a meghirdetés szól valakihez, irányul valaki felé. A pap mint igehirdető a hívekhez intézi Isten üdvösség-üzenetét. Nekik, hozzájuk van szánva, s állást kell foglalni vele szemben. Tehát a homíliában két fél van érdekelve: a pap, aki az üdvösség-üzenetét közli és a hívő, akinek az szól.

Következőleg a homília mint üdvösség-üzenet-közlés csak úgy lehet sikeres és hatékony, ha mind az igehirdető, mind pedig a hívő együtt működik, teljesíti sajátos szerepét. Igaz, a külső látszat azt mutatja, hogy csak a lekipásztor szerepel, csak ő tevékeny a homíliázásban. De ez a külső csalékony. A homília mint hírközlés megkívánja, hogy mindketten tevékenyen résztvegyenek benne.

2. De a homília nemcsak hírközlés. Hanem a szentmise, az eukarisztikus liturgia szerves része. A liturgikus konstitúció 35. cikkelyében azt mondja; az igeliturgia és az eukarisztikus liturgia bensőleg annyira összefügg, hogy az istentisztelet egyetlen cselekményét képezik.

A homília az igeliturgiában prédikáció, de nem akármilyen, hanem prédikáció a szentmisében. Ez igen fontos megállapítás! Ennélfogva nem tudományos előadás, nem teológiai szakmagyarázat, nem bibliaóra, nem katekizmus-tanítás, nem hitvita, nem is konferenciabeszéd születésszabályozásról, a kamaszkor problémáiról, a világbékéről, a harmadik világ helyzetéről, kábítószer-ekről, vagy hasonló tárgykőről. Mindezek talán lehetnek részei a homíliának, de önmagukban nem alkothatják azt. Ilyen és hasonló előadások tartása igen fontos része minden plébániai életnek, de nem annyira a szószékre valók, mint inkább a plébániai előadóterembe.

A homília a szentmise olvasmányainak a szellemében meghirdeti az Úristen „csodás tetteit”, amit Jézus Krisztus halálában és feltámadásában művelt népe javára. Főtárgya tehát Jézus, húsvéti üdvösségtettében, amelyről az ige-liturgia olvasmányai is szólnak, de nem annyira mint 2000 év előtti esemény, hanem olyan üdvösségtett, ami itt és most valósul meg az Eukarisztia ünneplésében ennek a jelen hívő nemzedéknek a megváltására. Vagyis a homília szükséges kapocs, előkészítő, bevezető Isten népének Urával és Üdvözítőjével való találkozására az Eukarisztiában. Ez a homília a liturgikus konstitúció 35. cikkelye értelmében: a Krisztus-misztérium meghirdetése, amit az eukarisztikus liturgia szentségileg megjelenít.

Vagyis a homília liturgikus cselekmény, ami az Eukarisztiát ünneplő Isten népe egészének együttes tevékenysége. Nyilván a lelkipásztor önmaga, egyedül nem alkotja Isten népét. Csak a pap és hívei együtt. Következésképpen a homília a pap és a hívek együttes dolga és felelőssége.

3. A homília mint az üdvösség üzenetének meghirdetése lényegében meghívás Jézussal való sorsközösségbe halála és feltámadása misztériumának élésében. Más szóval meghívás Krisztus-követésre, az új ember életének élésére. Ez a Krisztusnak való elkötelezettség nem valósulhat meg a szabad akaratú hívő saját beleegyezése nélkül. Igaz, Isten Igéje hatékony: „szavam nem tér vissza üresen, eléri, amit akarok vele, és meghozza gyümölcsét, amiért kimondtam” (Iz 55,10-11). Vagyis „ex opere operato”, önmaga erejében hatékony. Mégsem szabad azonban mágikus erőt tulajdonítani neki. Mivel szabadakaratú emberhez szól az isteni üzenet, neki kell válaszolni arra. Jóllehet a hívő az Úristen hívására kegyelmének hatása alatt felel – „Isten az, aki először szeretett minket” (1Jn 4,19) –, de mégis „ex opere operantis” közreműködése, személyes állásfoglalása szükséges, hogy az üzenet véglegesen kifejtesse hatékonyságát.

Ez teljesen világos a magvetőről szóló példabeszédből (Mk 4 és Mt 13,23) is, amely arra mutat rá félreérthetetlenül, hogy az elvetett mag, vagyis Isten Igéjének hatékonysága függ a talaj minőségétől, amibe elvetették. Ebből is

látszik, hogy a homília hatékonysága nemcsak a paptól függ, de a hívőtől is. Akármilyen fontos szerepet is játszik a pap a homíliában, a hívő szerepe is nélkülözhetetlen. Nélküle a homília csak egyoldalú igyekezt. A hívő nélkül nem érheti el célját, nem fejtheti ki üdvösségmunkáját, nem lehet sikeres és eredményes.

II. A HIVŐ SZEREPE A HOMÍLIÁBAN: AKTÍV MEGHALLGATÁSA

Mi már most a hívő szerepe a homília hatékonyságában? Azt állítjuk, hogy annak hallgatása, meghallgatása.

Rá kell mutatni, hogy a hallgatás, a meghallgatás nem egyszerűen hallás, meghallás. A hallás általában a fül munkája, amennyiben felfogja a hozzá elérő hangot. Mindenki, akinek a füle egészséges, képes hallani. Hallani tehát lehet anélkül, hogy figyeljünk. Főleg éppen ebben különbözik a meghallgatás a hallástól. Nemcsak a hangot halljuk, hanem meghallgatjuk, ami figyelmet követel. A hívő a homíliát nemcsak hallja, hanem hallgatja, meghallgatja, mert neki szól. Odafigyel, mert neki beszélnek. A hallgatás, meghallgatás tehát személyes részvételt igényel. A merőben fizikai jelenlét ennél fogva nem elégséges. A homília meghallgatása teljes személyi jelenléte kíván. A látszat csal, mert azt mutatja, hogy csak a pap egyedül aktív a homíliázásban. Pedig a hívő is teljes, tevékeny résztvevőként szerepel: az üdvösségüzenetet meghallgatja, hogy megértse, és minél bensőségebben átadhassa magát Jézus Krisztus halála és feltámadása üdvösségmisztériumának.

Ez azonban csak úgy lehetséges, ha először is a hívő el tudja kerülni mindazt, ami figyelmét eltereli a lényegről a mellékesre. Külső benyomások könnyen ráirányítják a figyelmet másod- s harmadrendű dolgokra, pl. a homíliázó pap természetére – magas vagy alacsony –, megjelenésére – frissen borotvált vagy szakállas és bajuszos, előadása stílusára – szónokol vagy elbeszélget – stb. Ebben az esetben igen nehéz figyelemmel és érdeklődéssel követni azt, ami pedig a hívőnek szól, ami érte történik: az üdvösség üzenetét.

Másodszer a hívőnek túl kell tennie magát előítéletein, azaz nem szabad finnyásnak és válogatósnak lennie, hogy csak azt hallgatja meg, ami kritikus magatartásának tetszik. Van hívő, aki csak olyan homíliát tart jónak, ami válaszol minden problémájára. A másik viszont azt kívánja, hogy elvont eszmékben elgyönyörködhessek, hogy így legalább rövid időre feledhesse a földi töprengéseket. Nyilván az üdvösség üzenete nem tudja megérinteni az ennyire önzőt. Isten Igéje csak úgy tud behatolni és működni a hívőben, ha felül tud kerekedni önző kis világán, és önmaga központiségéből kiemelkedve csatlakozni tud ahhoz, Aki beszél hozzá, aki szólítja az üdvösségre. A húsvéti misztérium élésére való hívás hallgatása, illetve meghallgatása a Krisztus-tanítvány egyik alapvető ismertetőjele. Ezért a hívő Salamonnal gyakran így imádkozik: „Adj, Uram, szívet, amely tud Rád hallgatni“ (1 Kir 3,9).

E sorok írója úgy gondolja, hogy mi, lekipásztorok sokszor annyi mindenrel törődünk, hogy nem kerül kellő sor arra, ami elsősorban a lényeges. Ezek

egyike pedig éppen az, ami e témánkkal kapcsolatosan is központi fontosságú, hogy ti. megtanítsuk, rávezessük hiveinket a Krisztus-tanítványságra és annak élésére. Jézus tanítványa pedig egyszerűen az, aki komolyan veszi keresztségi fogadalmát, illetve elkötelezettségét, s új emberként igyekszik napról napra minden erejével Jézust követni „amíg csak Krisztus ki nem alakul bennük” (Gal 4,19).

Ez azonban csak úgy megy, ha egyre jobban megismerjük Jézust, főleg a Szentírásból, az Egyház tanításából, a szentek megéléséből, a liturgiában való bensőséges és cselekvő részvételből, imaéletünkől, illetve a Vele való személyes találkozásaink élményeiből. Vagyis a keresztyén lelkiség művelése önmagunkban és hiveinkben a legfontosabb feladat. Ez az, amit a legszükségesebb egyházi teendőnek jelentett ki nemrégiben Rombert Weakland, a bencések volt egyetemes főpátpája, jelenleg Milwaukee érseke és az amerikai Püspöki Kar Liturgikus Bizottságának az elnöke.

A keresztyén lelkiség művelésével törődő hívő ugyanis szert tesz arra a képességre, hogy megélje az Isten gyermekséget. Mint ahogy Jézus is egész életén át Isten Fiúságát valósította meg. Folytonosan figyelt az Atyára, kereste, fűrkészte szent akaratát s annak hűségese megélésében tényleg így hívhatta Őt: „Atyám”!

Hasonlóan a Krisztus-tanítvány keresztyén lelkiségének erejében képes felülemelkedni önmagán, egyéni ízlésén és önző nézetein, hogy felismerje az Atya akaratát élete minden helyzetében, s hogy ahhoz igazodhassék, és így Jézusban, az igazi Fiúban igazi fiúként ő is így hívhatta az Urat: „Atyám”!

A keresztség szentségében, amely a Jézus-tanítványság kezdete, ezért vissza kellene állítani nemcsak az ún. Effeta szertartást, azaz nemcsak a száj megérintését, hanem a fülét is. E kettő ugyanis alapvető és beszédes szimbóluma, szent jele a Krisztus-tanítványságnak, mert amit megvallunk és élünk, azt előbb hallgatással, meghallgatással befogadjuk: „A hit meghallgatásból származik” (Róm 10,17). A régi időkben otthon nem minden ok nélkül hívta a prédikáló pap híveit „kedves hallgatóim”-nak!

Az Egyház liturgikus reformjának mai rendje csak a missziós területeken engedi meg, hogy a hívek homlíázzanak, illetve ott, ahol nincsen pap. „A liturgia az Egyház egész közösségére tartozik”, állapítja meg a liturgikus konstitúció, „de egyes tagjai azt különféle módon, szent rendjeik és szerepük különbözősége és részvételük foka szerint végzik. A liturgikus ünneplésben minden résztvevő csakis a saját szerepét tölti be, illetve mindazt teszi, amit a dolgok természetűje és a liturgikus szabályok megkívánnak tőle” (26,28).

Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy a híveknek nincs befolyása a homília alakítására. Már maga az a tény, hogy a liturgikus megújulás következményeként minden jól szervezett nagyobb plébánián többek között liturgikus bizottság is működik, – de egyházközségi tanács mindenképpen –, mutatja, hogy a híveknek igenis van szerepük plébániájuk liturgiájának s így a homíliának is az alakítására, hogy a lelkipásztor minél hatékonyabban tudja meghir-

detni mindazt, amit az Úrsten művel értünk Fiában, Jézus Krisztusban.

De a hívőknek maguknak közvetlenül is sok alkalmuk nyílik, — pl. család-látogatáskor —, hogy a homíliával kapcsolatos elgondolásaikat tudtára adják lelkipásztoruknak, hogy az Jézus Krisztus halálának és feltámadásának megváltó misztériumát mindennapi, konkrét életükre vonatkoztatva tudja meghirdetni.

A lelkipásztornak, hogy homíliája ne csak elvont elmélkedés legyen, lapos beszéd, vagy egyszerűen csak más szavakkal való megismétlése az olvasmányoknak, ismernie kell hívei életét. Köztük él, természetesen ismeri. De keresnie kell hívei mindennapos életküzdelmeinek egyre alaposabb megértését, hogy így tényleg nekik szóljon homíliája.

Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a homília valóban Isten népének, a lelkipásztornak és a híveknek közös cselekménye legyen.

Nagy Ferenc (Hamilton)

AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS Lk 10,29-37

A Jézussal beszélgető törvénytudó joggal érez némi csalódást, hiszen nem a kérdésre kapott választ. Jézus példabeszéde nem azt mondja meg: kit szeress felebarátként és kit ne, hanem hogy ki szeret téged felebarátként, és ki nem. A példabeszéd hűen tükrözi az akkori valóságos életet, ezért számos apró elemének is pontos és fontos jelentése van.

1) Kirabolva és félholtan

Jeruzsálemtől Jerikóig kb. 35 km az út. Ezer méteres szintkülönbségen ereszkedik alá. Hegyes, elhagyatott, rablók lakta vidék, félúton katonai állomással és szállóval. A közbiztonság veszélyeztetettsége ellenére is forgalmas kereskedelmi útvonal.

Jeruzsálemből egy ember megy le Jerikó felé. Nevét nem tudjuk, arcvonásait nem látjuk. Zsidó? samaritánus? pogány? Becsületes utazó vagy ő maga is zshivány? Elég az, hogy rablók törnek rá, kifosztják mindenéből, összeverik, félholtan hagyják az úton. Mások segítségére nélkül nem menekülhet meg.

2) A pap és a levita

Egy pap ereszkedik le ugyanazon az úton, hazafelé tart a templomi szolgálatból. Meglátja a félholtat, kikerüli és továbbmegy. Hasonlóképpen egy levita is.

Miért nem segítenek a szerencsétlenen? Talán hogy a vér — vagy az idegen — érintése törvényileg tisztátalanná ne tegye őket? Talán a vér láttán megijednek, nem tudják, hogyan kell elsősegélyt nyújtani? Talán mert ők, a papi osztály tagjai, hasonló veszélynek nincsenek kitéve, és ezért képtelenek a sze-